

Breed Mensenrechten Overleg

Het **Breed Mensenrechten Overleg (BMO)** is een samenwerkingsverband van niet-gouvernementele organisaties met als leden: Amnesty International, COC Nederland, Cordaid, Defence for Children, Dutch Coalition on Disability and Development, Hivos, ICCO, Justitia et Pax Nederland, Lawyers for Lawyers, Landelijke India Werkgroep, Nederlands Helsinki Comité, Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten, Oxfam-Novib, Peace Brigades International, UNPO en YWCA. Waarnemers zijn: Commissie mensenrechten van de Adviesraad voor Internationale Vraagstukken, College voor de Rechten van de Mens, Human Rights Watch en Studie- en Informatiecentrum Mensenrechten (SIM).

BMO-Reactie op de Beleidsbrief ‘Respect en recht voor ieder mens’

September 2013

De beleidsbrief van minister Timmermans “Respect en recht voor ieder mens” (verder ‘de Brief’) positioneert mensenrechten in het hart van het Nederlandse buitenland beleid. Universaliteit is het uitgangspunt en er wordt sterk ingezet op een integrale benadering van mensenrechten, rechtsstaat en democratie. Het Breed Mensenrechten Overleg (BMO) waardeert deze inzet als een goede basis voor het mensenrechtenbeleid.

Er zijn ook punten die gemist worden, of waarop het BMO graag aanvullingen of accentverschuivingen ziet. Zoals een brede en door diverse ministeries gedeelde mensenrechtenagenda op verschillende (partner)landen; de doorwerking van de rechtenbenadering in het ontwikkelingsamenwerkingsbeleid, een actieve rol van de overheid op het gebied van mensenrechten en bedrijven; ondersteuning van regionale mensenrechtenmechanismen; afstemming en effectiviteit van de inzet op EU niveau; de relatie tussen intern en extern mensenrechtenbeleid en ook hier het belang van een brede inzet. Het BMO dringt er op aan om de capaciteit voor mensenrechten op sterkte te houden, om de ambitie die spreekt uit de Brief te kunnen realiseren.

1. Coherentie van beleid

Het BMO is verheugd over de passage in de Brief dat bevordering en bescherming van mensenrechten in het buitenland expliciet een taak voor het hele kabinet is. Het BMO dringt aan op het opstellen van een brede en gedeelde **mensenrechtenagenda** per (partner)land. Dit draagt ertoe bij dat bewindslieden in de relaties met derde landen een gelijke boodschap uitdragen. Daarnaast is op de eigen portefeuilles een specifiek aan het beleidsterrein gekoppelde agenda gewenst. Het interdepartementale beleidsoverleg zou hier het geëigende forum voor zijn.

De realisering van mensenrechten draagt onmiskenbaar bij aan **ontwikkeling**. De Brief bevestigt deze stelling. Dit signaal wordt tevens gegeven door de VN Hoge Commissaris voor de Mensenrechten, mevrouw Pillay, in haar open brief met betrekking tot de post-2015 Agenda.¹ Het BMO is van mening dat coherentie van het mensenrechtenbeleid impliceert dat ook in het ontwikkelingsamenwerkingsbeleid wordt gewerkt vanuit een rechtenbenadering. Momenteel is dat nog onvoldoende terug te zien in het beleid van minister Ploumen. Het BMO is verbaasd over de forse bezuinigingen in de begroting van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingsamenwerking op versterking van de rechtsstaat en de rechtsorde. Discriminatie, gebrek aan participatie, machtsongelijkheid en uitsluiting zijn oorzaken van onderontwikkeling. Allen hebben een rechtencomponent, wat het belang van een rechtenbenadering onderstreept. Het BMO deelt de analyse van de Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV) dat het bijdragen aan infrastructuur voor mensenrechten van groot belang is.² Het BMO benadrukt de noodzaak van het investeren in basisvoorwaarden voor realisering van mensenrechten, zoals een onafhankelijke rechterlijke macht en toegang tot het recht, en het bevorderen van goed bestuur.

¹ <http://www.ohchr.org/EN/Issues/MDG/Pages/MDGPost2015Agenda.aspx>

² AIV Briefadvies 24, p.7;

[http://www.aiv-advies.nl/ContentSuite/upload/aiv/file/webversie_AIV%20BA_24%20\(3\).pdf](http://www.aiv-advies.nl/ContentSuite/upload/aiv/file/webversie_AIV%20BA_24%20(3).pdf)

Nederland maakt veel werk van **vrijheid van meningsuiting en persvrijheid**, onder andere via het postennetwerk. Beleidsmatig ontbreekt in de Brief echter een visie op de bescherming van journalisten terwijl wereldwijd het gerichte geweld tegen journalisten en hun bronnen in de afgelopen jaren in tal van landen sterk is toegenomen. Repressief beleid tegen informatieverschaffers maakt in veel landen de samenleving monddood. Het BMO vraagt de minister beleid te ontwikkelen ten aanzien van de fysieke, digitale en psycho-sociale aspecten van veiligheid van journalisten, evenals protectie van bronnen van journalisten, met name klokkenluiders.

De passage in de Brief over **mensenrechten en bedrijven** is erg mager. Positief is dat Nederland de integrale verspreiding en implementatie van de UN Guiding Principles on Business and Human Rights wil bevorderen³. Echter, nadat de drie pijlers van deze Richtlijnen zijn genoemd (*duty to protect, respect en remedy*), volgt alleen de opmerking dat het kabinet het belang van zelfregulering door bedrijven benadrukt. Het BMO mist hierin een actieve rol van de overheid zelf, ook in het licht van de eerste pijler. Het slachtofferperspectief en hun mogelijkheden om verhaal te halen (de derde pijler) komen niet in het beleid naar voren. Het BMO dringt aan op een gedegen uitwerking van de pijlers in het nog te verschijnen nationaal actieplan bedrijfsleven en mensenrechten.

Mensenrechtenverdedigers, waaronder advocaten, spelen een cruciale rol in het vertegenwoordigen en adviseren van getroffen gemeenschappen en het onder de aandacht brengen van situaties waarin mensenrechtenschendingen plaatsvinden. Lokaal worden zij vaak afgeschilderd als overlast en staan zij bloot aan represailles. Zowel in het eerder genoemde nationaal actieplan bedrijfsleven en mensenrechten als in de gedeelde mensenrechtenagenda per land dient hier aandacht voor te zijn.

De Brief noemt het concept 'Child Labour Free Zones' (CLFZ's) als een belangrijke strategie tegen **kinderarbeid**. Ook de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking steunt dit initiatief. Het BMO waardeert dit en dringt er op aan dat beide ministers en ambassades deze succesvolle aanpak van kinderarbeid actief onder de aandacht brengen van verschillende fora, zoals de EU en haar lidstaten, relevante VN organisaties, regeringen van landen waar veel kinderarbeid plaatsvindt, het Child Labour Platform en bedrijven.

2. Internationale infrastructuur voor mensenrechten

De Brief biedt weinig inzicht in de inzet richting regionale mensenrechten mechanismen en de onderliggende **keuzes**. Waaruit bestaat de ondersteuning en worden (inter)nationale NGO's bij de besluitvorming hieromtrent betrokken? Dit laatste is vooral belangrijk in landen waar mensenrechten een gevoelig onderwerp van gesprek zijn.

Een voorbeeld hiervan is de door Nederland ondersteunde **ASEAN intergouvernementele mensenrechtencommissie** en de Verklaring die deze onlangs heeft opgesteld. De Aziatische NGO's hadden geen inspraak bij het opstellen van de Verklaring en deze strookt niet overal met bestaande internationale verplichtingen.⁴ Zo laat de formulering 'No person shall be deprived of life save in accordance with law' de deur naar de doodstraf open, zelfs zonder de basiswaarborgen van een eerlijk proces. Bepalingen over plichten, de verschillende culturele achtergronden en de ruime beperkingsgronden die staten kunnen invoeren, waaronder 'public morality', kunnen, samen met het recht van de traditionele familie op bescherming door maatschappij en iedere staat, in de uitwerking botsen met het Nederlandse beleid met betrekking tot gelijke rechten voor vrouwen en voor LGBT-personen.

Het BMO is benieuwd welke programma's Nederland steunt van de 'Commissie van de Afrikaanse Unie' en hoe deze keuze tot stand is gekomen. De huidige 'Commissie van de Afrikaanse Unie'⁵ houdt zich niet met mensenrechten bezig en is geen onderdeel van het **Afrikaanse mensenrechtensysteem**. De African Commission on Human and Peoples' Rights (ACoMHPR)⁶ is dat wel. Deze Commissie is, samen met de African Court on Human and Peoples' Rights⁷ het bestaande

³ <http://www.business-humanrights.org/SpecialRepPortal/Home/Protect-Respect-Remedy-Framework/GuidingPrinciples>

⁴ <http://www.icj.org/all-what-you-need-to-know-about-the-asean-human-rights-declaration/>

⁵ <http://au.int/en/commission>

⁶ <http://www.achpr.org/>

⁷ <http://www.african-court.org/en/>

mensenrechtenmechanisme. Zij kampen met een gebrek aan middelen en politieke steun. Het zou meer op zijn plaats zijn deze instellingen te ondersteunen, in lijn met de Joint Africa-EU-Strategic Partnership on Democratic Governance and Human Rights (DGHR).

3. Inzet op resultaten: bilateraal en op het niveau van de Europese Unie

Steun vanuit de ambassades is noodzakelijk voor de bescherming van en steun aan mensenrechtenverdedigers⁸. Daar waar het postennetwerk wordt ingekrompen en/of de focus verschuift naar economische diplomatie is het nodig compenserende maatregelen te nemen om deze steun te continueren. Het BMO uit haar bezorgdheid dat op dit moment de gaten die worden achtergelaten onvoldoende worden opgevuld. De expertise en focus van EU-delegaties is niet altijd gericht op de terreinen waarop Nederland actief was. Het is van belang dat er duidelijke afspraken worden gemaakt over follow-up van activiteiten en monitoring van de ontwikkelingen. Hetzij door EU delegaties, hetzij door delegaties van andere EU-lidstaten. Ook kan Nederland bijdragen door training, het delen van expertise en het overdragen van het opgebouwde netwerk van mensenrechtenverdedigers.

Het BMO pleit ervoor het aantal landen waar het **Mensenrechtenfonds** zich op richt in ieder geval te handhaven op het huidige niveau. De IOB beleidsevaluatie toont aan dat je met een klein bedrag relatief veel kunt bereiken in landen waar mensenrechten onder druk staan. Een bevinding in de evaluatie is dat politieke inspanningen de effecten van mensenrechtenprojecten versterken.⁹

Het BMO hecht eraan dat Nederland ook in de toekomst een **Mensenrechtenprijs** blijft uitreiken die beoogt mensenrechtenverdedigers te steunen die door hun activiteiten worden onderdrukt. Dit betekent een belangrijke ondersteuning en bescherming. Het BMO wil teleurstelling aantekenen dat een staatsprijs, met een naam die internationaal aan allure aan het winnen was, wordt vervangen door een prijs met minder cachet. Aspecten als innovatie zouden hierin niet leidend moeten zijn.

Er bestaat onvoldoende duidelijkheid over de implementatie van het **EU Actieplan voor Mensenrechten en Democratie**, en over welke lidstaat het initiatief neemt bij de diverse actiepunten. Het BMO acht transparantie hierover van belang. Daarmee wordt duidelijk wie wat oppakt, hoe de voortgang verloopt en waar extra inzet nodig is. Dit komt ook ten gunste aan mogelijkheden voor democratische controle. Het BMO moedigt Nederland aan haar traditionele voortrekkersrol op het gebied van mensenrechten voort te zetten.

De Brief zet sterk in op de Europese Unie als belangrijk kanaal om, naast de bilaterale inzet, uitvoering te geven aan het mensenrechtenbeleid. Veel zaken vallen nog steeds onder de controlebevoegdheid van het Nederlandse parlement. Het BMO pleit voor een jaarlijks debat in de Tweede Kamer over **Nederland en het EU-mensenrechtenbeleid**, eventueel in aanwezigheid van EU Speciaal Vertegenwoordiger Mensenrechten Stavros Lambrinidis.

4. Geloofwaardigheid

Opvallend in de Brief van minister Timmermans is de inzet op geloofwaardigheid. Een staat die mensenrechten aan de kaak wil stellen, moet zelf het **goede voorbeeld** geven. Wil Nederland op het gebied van mensenrechten een rol van belang spelen dan moeten we de zaken in eigen land op orde hebben. In dat verband spoort het BMO de Nederlandse regering aan om nog openstaande internationale mensenrechtenverdragen en protocollen te ondertekenen dan wel te ratificeren. Het BMO ziet uit naar een spoedige afronding van het onderzoek naar de mogelijke gevolgen van ratificatie op korte termijn van het Optionele Protocol bij het Internationale Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten.

⁸ <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2012/03/08/kamerbrief-met-actieplan-mensenrechtenverdedigers.html> en

<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/GuidelinesDefenders.pdf>

⁹ "Political efforts, either in the framework of the EU or bilaterally, generally reinforced the projects, though not always to the same degree. Political efforts for the protection of human rights defenders are the most prominent example" (p.12), zie: [IOB - Evaluation of Dutch support to human rights projects 2008-2011 | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)

Nederland dient daarnaast de **aanbevelingen van de VN en Raad van Europa** te betrekken bij het maken van nieuw beleid en wetgeving en inzicht te geven in de afwegingen voor keuzes. Hetzelfde geldt voor de aanbevelingen van het College voor de Rechten van de Mens. Enkele voorbeelden zijn vreemdelingenbewaring en de VN aanbevelingen betreffende mensenrechteneducatie.

Het zou nuttig zijn als er een checklist komt van de relevante verdragen waaraan nieuw beleid en wetgeving wordt getoetst. Ook kan Nederland een efficiëntieslag maken door het opstellen van een 'Common Core document', dat daarna slechts hoeft te worden bijgehouden bij rapportage aan de VN. Dit komt tegemoet aan de vraag van de VN om meer specifieke gegevens en cijfers.¹⁰ De op handen zijnde Staat van de Grondrechten en het daaraan gekoppelde **Nationaal Actieplan Mensenrechten** kan hierbij een belangrijke rol spelen. Het BMO hoopt dat dit een impuls geeft aan de betrokkenheid van andere ministeries dan het ministerie van Buitenlandse Zaken bij de implementatie van mensenrechten. Versterking van de effectiviteit van de interdepartementale infrastructuur is gewenst, evenals regelmatige consultaties met NGO's.

Ook op EU-niveau is een alomvattende mensenrechtenstrategie gewenst, met daaraan gekoppeld een actieplan. Het BMO verzoekt de Nederlandse overheid hiertoe initiatieven te nemen. Het Europees Actieplan voor Mensenrechten en Democratie kan hierbij als voorbeeld dienen.

Tot slot volgen hieronder twee voorbeelden waar binnen- en buitenlands beleid elkaar direct raken:

Kinderen en jongeren zijn de *change agents* van de toekomst. Het BMO mist in de Brief expliciete aandacht voor implementatie van het Kinderrechtenverdrag (IVRK). De Nederlandse inzet zou zich, naast kinderarbeid en gedwongen kindhuwelijken, tevens moeten richten op het uitbannen van alle geweld tegen en uitbuiting van kinderen, en al deze kwesties benaderen als schendingen van kinderrechten. Het BMO spoort de Nederlandse regering aan het derde Facultatief Protocol bij het Kinderrechtenverdrag te ratificeren. Conform de Europese Lissabon 2020 agenda, is het een opdracht aan Nederland zich sterk te maken voor het integraal opnemen van kinderrechten in het Europese beleid.¹¹

Het is belangrijk dat Nederland bevordert dat **personen met een handicap** gelijke toegang krijgen tot alle economische, politieke en sociale processen. Het BMO ziet uit naar snelle ratificatie van het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (VRPH), en het tekenen van het protocol inzake erkenning van de klachtencommissie. Het BMO benadrukt het belang van implementatie van artikel 11 en 32 van het Verdrag (noodhulp en ontwikkelingssamenwerking) om daadwerkelijk bij te dragen aan de versterking van de internationale bescherming en bevordering van de rechten van deze personen.

Namens de leden van het BMO,

Paul van den Berg
Voorzitter

Voorzitter van het BMO in de jaargang 2012 - 2013 is Paul van den Berg (Cordaid).
Secretariaat BMO: Marike Radstaake (coördinator)
Lutherse Burgwal 10 | Postbus 16334 | 2500 BH Den Haag
E: mrd.bmo@justitiaetpax.nl | tel. 070 3136 822 of 06 52 38 18 55

¹⁰ <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G09/428/29/PDF/G0942829.pdf?OpenElement>

¹¹ http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/rights-child/european-forum/index_en.htm